

FABBRICA MONDO

Claus Baldus

SHIPS ON THE OCEAN

Dialektik auf Reisen

Flaggen • Fenster • Neue Fahrt

Shakespeare and Company • Berlin

FHP Center for Science and Practice

Dialektik auf Reisen

Telegramm an Freunde
in Italienisch, Polnisch, Türkisch, Hebräisch

Dialektik ist immer auf Reisen. Dass ihre klassischen und später klassizistischen Varianten glaubten, zu einem endgültigen "System" zu kommen, war Illusion, Selbstvorspiegelung des Triebmotors, der das Denken in Bewegung hält.

Heidegger titelte "Unterwegs zur Sprache". Inzwischen sind wir unterwegs in der Sprache. Wir nehmen Kurs auf nahe und ferne Ziele, laufen Häfen an, nehmen Ladung auf, löschen die Ladung... Wir kreuzen in der Sprache, nicht immer mit Routen, die von vornherein festgelegt sind, sondern auch so, dass wir von Etappe zu Etappe Ziel und Kurs neu bestimmen.

Wir reisen in der, wie man sie nannte, "natürlichen" Sprache. Ich nenne sie lieber "Alltagssprache". Denn das Prädikat "natürlich" ist hier wie auch sonst eine heikle, weil

ideologisch stärkstens besetzte, meistens naive und immer wieder missbrauchte Sache.

Dabei beziehen wir uns auf einige Einsichten und Strategien, die von Denkern des vorigen Jahrhunderts vorgeschlagen und entwickelt wurden:

- » Heideggers Absicht, die abstrakten und übertragenen Bedeutungen der Worte auf ihrer konkreten, sagen wir, existenziellen Basis neu aufzustellen
- » Wittgensteins Untersuchung der Sprachspiele, also des Gebrauchs der Sprache im Alltag und der Regeln des Gebrauchs
- » Adornos Angriff auf gewisse Ideologien und Jargons, vor allem solche, die sich mit reaktionären politischen Interessen verbanden

- » Derridas Arbeit zur Dekonstruktion von fixierten Bedeutungen, die das Leben längst überholt hat, an denen es aber weiterhin festhält

Wir **demontieren** Altes, Gestriges, und wir **montieren** Neues, Möglichkeiten von morgen. Deshalb sei auch an die Montage-Theorie von Walter Benjamin erinnert. Und an den Roman "Manhattan Transfer" von John Dos Passos.

– Passen unsere Experimente in ein akademisches Seminar? Ja – sofern das Seminar beispielsweise auf einem Frachtschiff stattfindet. Oder in einem Café im **Centro Direzionale** in Neapel, am besten mit Blick auf das Hochhaus von Alberto Izzo. Es hat eine weisse Fassade und ist deshalb leicht zu finden.

Die Sprachen sind heute nicht mehr der Besitz eines "Volks" oder einer "Nation". "Mutter"sprache und "Vater"land sind archaische Konzepte, und die sind vorbei, wie der bürgerliche "Familien"-Zirkus langsam vorbei sein sollte.

Sprachen aller Art sind jetzt Ebenen eines Prozesses, der auf eine **planetarische Gesellschaft** hinausläuft. In diesem **interkulturellen und weltgesellschaftlichen Horizont** setzen sich die Sprachen aus Bausteinen zusammen. Welche Bausteine sind es in jedem einzelnen Fall?

Welche Bausteine sind ähnlich, welche anders? Welche Kompositions-Strategien für Bausteine sind ähnlich, welche anders? Und ist – im Sinn S.I. Hayakawas und Anatol Rapoport – eine "allgemeine Semantik" möglich?

Am 24. Dezember schrieb John Gapper in der *Financial Times Europe*:

"Nothing endures that cannot change ..."

Martin Wolf schrieb an derselben Stelle:

"... other countries and forces are now on the rise, while the challenges ahead are also more complex and global than ever before."

Die Ökonomie ist heute ein planetarischer Prozess. Die Politik wird die dazu passende Weltgesellschaft erfinden. Offensive Philosophie entwirft Strukturen, in denen sich das **Spiel des neuen, durchaus revolutionär zu nennenden, Internationalismus** voranbewegt –

Claus Baldus
31. Dezember 2009

Dialettica in viaggio

Telegramma agli amici
in italiano, polacco, turco ed ebraico

La dialettica è sempre in viaggio. Il fatto che le sue versioni classiche, e più tardi classicistiche, ritenessero di poter giungere ad un "sistema" definitivo è pura illusione, auto-simulazione della forza motrice che tiene in movimento il pensiero.

Heidegger ha dato il titolo "Unterwegs zur Sprache" (In cammino verso il linguaggio). Nel frattempo noi siamo in cammino nel linguaggio. Ci dirigiamo verso mete vicine e lontane, approdiamo nei porti, raccogliamo carichi, li scarichiamo... Non sempre nel linguaggio attraversiamo i percorsi precedentemente stabiliti. Ci accade anche di fissare da una tappa all'altra una nuova meta ed una nuova rotta.

Viaggiamo in quello che è stato definito linguaggio "naturale". Io preferisco chiamarlo "linguaggio quotidiano",

dal momento che la valutazione di "naturale" assume qui, come in altre occasioni, un carattere spinoso. Questo perchè sopporta un pesante carico ideologico e, nella maggior parte dei casi, è una definizione ingenua di cui si abusa in continuazione.

Nel nostro percorso facciamo riferimento ad alcune opinioni e strategie proposte e sviluppate da pensatori del secolo scorso:

- » L'intenzione di Heidegger di collocare in modo nuovo i significati astratti e figurati delle parole sulla loro base concreta, diciamo esistenziale
- » Lo studio di Wittgenstein dei giochi di parole, quindi dell'uso del linguaggio nella vita quotidiana e delle regole dell'uso

- » L'attacco di Adorno nei confronti di certe ideologie e gerarchia, soprattutto contro quelle legate ad interessi politici reazionari
- » Il lavoro di Derrida di decostruzione di significati fissati, ampiamente sorpassati dalla vita, ai quali però si resta ancora attaccati

Smontiamo ciò che è vecchio ed appartiene a ieri, e **montiamo** il nuovo, le possibilità di domani. Per questo motivo merita di essere citata anche la teoria del montaggio di Walter Benjamin. Ed il romanzo "Manhattan Transfer" di John Dos Passos.

– I nostri esperimenti sono adatti ad un seminario accademico? Sì – purchè il seminario abbia luogo, ad esempio, su una nave da carico. Oppure in un Caffè nel *Centro Direzionale* di Napoli, preferibilmente con vista sul grattacielo di Alberto Izzo. Ha una facciata bianca ed è quindi facile da trovare.

Le lingue oggi non appartengono più ad un "popolo" o ad una "nazione". "Madre"lingua e "patria" sono concetti arcaici e sorpassati, ed allo stesso modo sarebbe ora di considerare sorpassate tutte le sceneggiate sul concetto borghese di "famiglia".

I linguaggi di tutti i tipi sono ora livelli di un processo che porterà ad una **società planetaria**. In questo **orizzonte interculturale e di una società mondiale** i linguaggi sono composti da elementi costruttivi. Di quali elementi costruttivi si tratta in ogni singolo caso?

Quali elementi costruttivi sono simili e quali diversi? Quali strategie compositive per gli elementi costruttivi sono simili e quali diverse? Ed è possibile – come intesa da S.I. Hayakawa e Anatol Rapoport – una "semantica generale"?

Il 24. dicembre John Gapper ha scritto nel *Financial Times Europe*:

"Nothing endures that cannot change ..."

Martin Wolf ha scritto nello stesso passo:

"... other countries and forces are now on the rise, while the challenges ahead are also more complex and global than ever before."

L'economia è oggi un processo planetario. La politica si inventerà una società mondiale a lei confacente. La filosofia offensiva progetta strutture in cui proceda in avanti il **gioco del nuovo internazionalismo che si può veramente definire rivoluzionario** –

Claus Baldus
31. dicembre 2009

Dialektyka w podróży

Telegram do przyjaciół
w językach włoskim, polskim, tureckim, hebrajskim

Dialektyka znajduje się przez cały czas w podróży. To, że jej klasyczne, a później klasycystyczne warianty wierzyły w to, że dojdą do ostatecznego "systemu", było iluzją, autosymulacją motoru napędowego utrzymującego myślenie w ruchu.

Heidegger posłużył się tytułem "W drodze do języka". Jesteśmy teraz w drodze w języku. Bieremy kurs na bliskie i dalekie cele, zawijamy do portów, zabieramy ładunek, rozładujemy ładunek... Przecinamy w języku nie zawsze drogi, które są z góry oznaczone, lecz poruszamy się także w taki sposób, że od etapu do etapu na nowo wyznaczamy cel i kurs.

Podróżujemy w języku, jak go nazwano, "naturalnym". Ja nazywam go chętniej "językiem codziennym". Określenie

"naturalny" jest w tym wypadku, jak i w innych wypadkach, określeniem drażliwym ze względu na silne nacechowanie ideologiczne, najczęściej naiwnym i wciąż na nowo nadużywanym.

Przy tym odnosimy się do niektórych przekonań i strategii, które zostały zaproponowane i opracowane przez myślicieli poprzedniego stulecia:

- » zamiar Heideggera, by abstrakcyjne i przenośne znaczenia słów na nowo umieścić na ich konkretnej, powiedzmy, egzystencjalnej podstawie
- » badania Wittgensteina dotyczące gier językowych, czyli używania języka na co dzień i reguł jego używania
- » atak Adorno na pewne ideologie i żargony, przede wszystkim takie, które łączyły się z reakcyjnymi interesami politycznymi

» praca Derridy dotycząca dekonstrukcji utrwalonych znaczeń, które już dawno zostały prześcignięte przez życie, które jednakże nadal się ich trzyma

Demontujemy to, co stare, wczorajsze, a **montujemy** to, co nowe, możliwości dnia jutrzejszego. Dlatego należy przypomnieć także o teorii montażu Waltera Benjamina. I o powieści "Manhattan Transfer", którą napisał John Dos Passos.

– Czy nasze eksperymenty będą mieścić się w akademickim seminarium? Tak – jeśli seminarium będzie się odbywać na przykład na statku handlowym. Lub w kawiarni w *Centro Direzionale* w Neapolu, najlepiej z widokiem na wieżowiec Alberto Izzo. Ma on białą fasadę i dlatego można go łatwo znaleźć.

Języki nie znajdują się obecnie w posiadaniu "plemienia" lub "narodu". Język "ojczysty" i kraj "ojczysty" to archaiczne koncepcje, które należą do przeszłości, podobnie

jak w przeszłość powinien odchodzić powoli mieszczański "cyrk" rodzinny.

Języki wszelkiego rodzaju to obecnie płaszczyzny procesu, który zmierza do społeczeństwa planetarnego. Na tym **międzykulturowym horyzoncie**, który posiada wymiar **globalnego społeczeństwa**, języki składają się z części składowych. Jakie to są części składowe w każdym pojedynczym wypadku?

Które części składowe są do siebie podobne, a które są inne? Które strategie kompozycyjne dla części składowych są do siebie podobne, a które są inne? I czy jest możliwa – w rozumieniu S.I. Hayakawy i Anatola Rapoporty – "ogólna semantyka"?

W dniu 24 grudnia John Gapper napisał we *Financial Times Europe*:

"Nothing endures that cannot change ..."

Martin Wolf napisał w tym samym miejscu:

"... other countries and forces are now on the rise, while the challenges ahead are also more complex and global than ever before."

Ekonomia to w obecnych czasach planetarny proces. Polityka wymyśli pasujące do tego globalne społeczeństwo. Ofensywna filozofia opracuje struktury, w których gra nowego internacjonalizmu, **który można nazwać jak najbardziej rewolucyjnym**, będzie posuwać się naprzód.

Claus Baldus
31 grudnia 2009

Seyahatlerde şive farkı

İtalyanca, Polence, Türkçe ve İbranice dillerinde arkadaşlara Telgraf

Şive farkı seyahatlerde her zaman mevcuttur. Klasik olan daha sonraları klasik hale dönüştürülen varyantların nihai bir "sistem"e ulaşmasına inanmak, bir hayal ürünüdür ve düşünceyi harekete geçiren çalıştırma motorunun kendi kendine oynatılmasıdır.

Heidegger'in satır başlığı "lisana doğru" dur. Aradan geçen zaman içerisinde lisan konusunda bir hayli yol aldık. Yakın ve uzak hedeflerimizden dolayı kurslara katıldık, limanlarda dolaştık, davetlere katıldık veya davetleri geri çevirdik... Yabancı dilde yolları çaprazladık, ancak daha önceden tespit edilen rotaları her zaman çaprazlamadık, bilakis aşama aşama hedefleri ve kursları yeniden tayin ettik.

Belirtildiği üzere "doğal" lisanda seyahat etmeye devam ediyoruz. Daha ziyade bunun adını "günlük konuşulan li-

sanda" ifade ediyorum. Zira buradaki not "doğal" bir olaydır, keza daha ziyade kuvvetli bir şekilde ideolojik olarak yazılı olduğu üzere titiz, genelde naif ve her zaman tekrarlarla sui-istimal edilen bir hadisedir.

Bu meyanda bazı görüş noktalarına ve stratejilerine rücu etmekteyiz, bunlar bir önceki yüzyılın düşünürleri tarafından önerilmiş ve geliştirilmiş bulunmaktadır:

- » Abstrakt ve devredilen kelime anlamları noktasından Heidegger'in düşünce tarzının somut olması konusunda yeni görüşlerimizi ifade etmek durumundayız.
- » Lisan oyunlarının Wittgenstein tarafından araştırılması, yani günlük yaşamda lisanın ve kurallarının kullanımı.
- » Belirli ideolojiler ve argolar hakkında Adorno'nun müdahaleleri, öncelikle reaksiyoner ve politik düşüncelere bağlı olanlardır.

» Fikse edilmiş bulunan Derrida'nın çöküş çalışmaları, bu çalışmalar uzun süreden beri yaşamı sollamış olup, ancak gerekli tespitlerde bulunmuştur.

Eski ve dünkü olayları **protesto ediyoruz** ve bunun yerine yarının yeniliklerini ve imkanlarını **getirmekteyiz**. Bu nedenle Walter Benjamin'in montaj teorisini ve John Dos Passos'un "Manhattan transfer" başlıklı romanını hatırlatırız.

– Deneyimlerimiz akademik bir seminere uyuyor mu? Evet
– Örneğin seminer bir navlun gemisi üzerinde yapılırsa. Veya Napoli'de Centro Direzionale'de bir kahvehanede yapılırsa, en iyisi Alberto Izzo adındaki yüksek bir bina görüntüsü ile yapılırsa. Beyaz bir cephesi vardır ve bu nedenle kolaylıkla bulunabilir.

Bugün için yabancı diller "halkın" veya "milletin" sahip olduğu değerler değildir. "Ana" dil ve "vatan" eskimiş konseptler olup vatandaşlarda olduğu üzere artık ortadan kalkmıştır.

Her türlü yabancı dil şimdi bir proses düzlüğüdür. Bu proses **gezegen cemiyetinin** dışına çıkmaktadır. Bu **interkültürel ve dünya çapında cemiyetsel düzlükte** yabancı diller taşlardan oluşmaktadır. Hangi taşlar münferit hallerde söz konusu olur?

Hangi taşlar birbirine benzer, hangileri farklıdır? Taşlar için hangi kompozisyon stratejileri birbirine benzer, hangileri farklıdır? S.I. Hayakawas ve Anatol Rapoport's manasında –Hangi "genel anlam bilimi" mümkündür?

24 Aralık tarihinde John Gapper *Financial Times Europe* dergisinde şunları yazdı:

"Nothing endures that cannot change ..."

Martin Wolf aynı dergide ve aynı yerde şunları yazdı:

"... other countries and forces are now on the rise, while the challenges ahead are also more complex and global than ever before."

Ekonomi bugün bir gezegen prosesidir. Politika bununla ilgili olarak uygun bir dünya cemiyetini bulacaktır. Sert bir felsefe strüktürleri tasarlar, bu strüktürlere **yeniliklerin ve her zaman için ihtilalci gözüyle bakılan uluslararası oyunları** dahil edilir.

Claus Baldus
31 Aralık 2009

סירבחל קרבמ

באיטלקית, פולנית, טורקית ועברית

הדיאלקטיקה היא תמיד בדרך. העובדה שהגרסאות הקודמות שלה, הקלאסית ומאוחר יותר הקלסיציסטית, האמינו להגיע פעם ל"שיטה" סופית, הייתה השליה, רמייה עצמית של המנוע אשר שמר על יכולת ניידות המחשבה.

היידגר כינה את ספרו "בדרך לשפה". בינתיים אנו נמצאים בדרך בתוך השפה. אנו מפליגים לעבר מטרות קרובות או רחוקות, עוגנים בנמלים, טוענים טובין, פורקים טובין... משייטים ברחבי השפה, לא תמיד על פי נתיבים קבועים מראש, אלא גם באופן כזה שאנו קובעים את המטרה ואת הנתיב בכל שלב ושלב.

אנו מתיירים בתוך מה שקראו השפה ה"טבעית". אני מעדיף לקרוא לה "שפת היום-יום". כי התואר "טבעי" הוא, כאן ובכלל, דבר מטעה, מאחר והוא טעון ביותר מבחינה אידיאולוגית, נאיבי בדרך כלל ומנוצל מדי פעם לרעה.

אנו מביטים לצורך כך על מספר דעות ואסטרטגיות שהוגי-דעות של המאה שעברה הציעו ופיתחו:

« כוונתו של היידגר להציב מחדש את פרושם האבסטרקטי והעובר מדור לדור של מילים על יסודות קונקרטיים, נומר אקזיסטנציאליים

« חקר משחקי המילים של ויטגנשטיין, ז"א השימוש בשפה ביום-יום וכללי השימוש

« מתקפתו של אדורנו על אידיולוגיות וניבים מסויימים, ובמיוחד על כאלה שקשורים באינטרסים ריאקציוניים ופוליטיים

« עבודתו של דרידה המתייחסת לדקונסטרוקציה של מונחים קבועים אשר החיים הפכו אותם מזמן למיושנים אבל ממשיכים בכל זאת להיות חלק מחיינו

איזה לבני בניה דומות אחת לשניה, איזה לא? איזה אסטרטגיות קומפוזיציה דומות אחת לשניה, איזה לא? והאם תיתכן "סמנטיקה כללית" לפי פירושם של S.I. Hayakawas ואנטול רפפורט?
בתאריך ה-24 לדצמבר כתב John Gapper ב- *Financial Times* *Europe*:

"אין דבר מתמיד אם אין ביכולתו להשתנות.."

מרטין וולף כתב באותו מקום:

"... מדינות אחרות וכוחות אחרים נמצאים כעת בעלייה בעוד שהאתגרים שלפנינו מורכבים וגלובלים יותר מתמיד."

הכלכלה היא כיום תהליך פלנטארי! הפוליטיקה תמציא את החברה העולמית המתאימה לכך. פילוסופיה התקפית מפתחת סטרוקטורות שבהן המשחק של הבין-לאומיות החדשה, שניתן לכנותה מהפכנית, נע קדימה –

Claus Baldus
31.12.2009

אנו מפרקים את הישן, האתמולי, ומרכיבים חדש, אפשרויות של מחר. בגלל זה יש להזכיר גם את תיאורית ההרכבה של

וולטר בנימין. וגם את הרומן "Manhattan Transfer" של ג'ון דוס פוסו.

- מתאימים הניסיונות שלנו למסגרת סמינר? כן – במידה והסמינר נערך, לדוגמא, על אוניית משא. או בבית קפה ב- *Centro Direzionale* שבנאפולי, ובמיוחד עם מבט על הבניין רב-הקומות של אלברטו איזו. לבניין חזית לבנה וניתן למצוא אותו בקלות בגלל זה.

בימינו השפות אינן יותר בבעלות "עם" אחד או "אומה" אחת. שפת "אם" וארץ "אבות" הם מושגים ארכאיים השייכים לעבר כפי שהקרקס ה"משפחתי" רצוי שישתייך לעבר גם.

שפות מכל הסוגים משמשות כעת בתור שלבי תהליך ההולך לקראת חברה פלנטארית. בתוך אופק בין-תרבותי וחברתי-כלל-עולמי זה מורכבות השפות מלבני בנייה. מה הם לבני בניה אלה בכל מקרה ומקרה?